

Journal of Universal History Studies

**Tevfik Ubud Efendi'nin Hint İslam Cemiyeti Adına Kurtuluş Savaşı'na Mali Yardım
Adı Altında Casusluk Faaliyetleri¹**

**Espionage Activities of Tevfik Ubud Efendi in the Name of Financial Assistance to the
War of Independence on behalf of the Indian-Islamic Society**

Submission Type: Research Article

Received-Accepted: 26.05.2022 / 12.06.2022

pp. 107-128

Journal of Universal History Studies (JUHIS) • 5(1) • June • 2022 •

Abdullah Erdoğan

Researcher, Dr.

Email: abdullah_erdogan@hotmail.com

Orcid Number: 0000-0002-5841-800X

Cite: Erdoğan, A. (2022). Tevfik Ubud Efendi'nin Hint İslam Cemiyeti Adına Kurtuluş Savaşı'na Mali Yardım Adı Altında Casusluk Faaliyetleri. Journal of Universal History Studies, 5 (1), 107-128. DOI: 10.38000/juhis.1121938

¹ This article is analyzed by two reviewers and it is screened for the resemblance rate by the editor/ Bu makale iki hakem tarafından incelenmiş ve editör tarafından benzerlik oranı taramasından geçirilmiştir.

* In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed/ Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

* This work is licensed under a [Creative Commons BY-NC-SA 2.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.0/) (Attribution-Non Commercial-Share Alike).

Öz

Osmanlı Devleti 1914-1918 yılları arasında yaşanan Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup olarak ayrılmış, 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasıyla Kurtuluş Savaşı fiili olarak başlamıştır. Türk milletinin bağımsızlık mücadelesini yürütmek, o günün şartları göz önünde tutulduğunda hiç de kolay olmamıştır. Kurtuluş Savaşı'nın mali yükünü karşılamak için iç ve dış kaynaklardan gelebilecek yardımlara ihtiyaç duyulmuştur. Türk milletinin bağımsızlığına gölge düşürmeyecek şekilde dış kaynaklardan yardım alınmasına karar verilmiştir. Dış kaynaklardan biri olan Hint Müslümanları "Hint İslam Cemiyeti" olarak Kurtuluş Savaşı'na maddi destek sağlayacaklarını Ankara Hükümetine bildirmişlerdir.

Hint İslam Cemiyeti adına Türkiye'ye geldiğini ifade eden Tevfik Ubud Efendi, Ankara'ya gelmek ve Mustafa Kemal Paşa ile doğrudan görüşmek istediğini bildirmiştir. Tevfik Ubud Efendi gelirken yanında üç milyon rublelik bir çek getirdiğini Harbiye Nazırlığı görevlilerine söylemiştir. İlerleyen dönemde farklı miktarlarda yine Hint İslam Cemiyeti adına para yardımında bulunacağını ifade etmiştir. Uzun süren savaşlar sonunda hayli yıpranmış Türk maliyesi için o dönemde bu destek önemli bir yer tutmaktadır. Mustafa Kemal Paşa Mersin'e gelen Tevfik Ubud Efendi'nin Ankara'ya gönderilmesi için yetkililere gereken emirleri vermiştir. Tevfik Ubud Efendi getirdiğini söylediği üç milyon rublelik çeki ve ifade ettiği diğer paraların hiçbirini Ankara Hükümetine teslim etmemiştir. Çeşitli kaynaklarda Hint İslam Cemiyeti'nin Kurtuluş Savaşı'na mali destekte bulunduğu yer almaktadır. İncelediğimiz arşiv belgelerinde daha önce ifade edilen miktarların yer aldığını; ancak yine aynı arşiv belgelerinde söz konusu edilen miktarların Ankara Hükümeti'ne teslim edilmediği anlaşılmaktadır.

Mustafa Kemal Paşa cumhuriyetin ilanından sonra kaleme aldığı Nutuk adlı eserinde 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığı andan 1927 yılına kadar yaşananları belgeleriyle tarihe not düşmesine rağmen Hint İslam Cemiyeti'nden para geldiğine dair hiçbir bilgi ve belgeye yer vermemiştir. Hint İslam Cemiyeti adına mali yardımda bulunacağını söyleyen Tevfik Ubud Efendi yargılamalar sonunda Fransızlar namına casusluk yaptığını itiraf etmiştir. Yapılan araştırmalar sonunda da Tevfik Ubud Efendi'nin Hint İslam Cemiyeti üyesi olmadığı anlaşılmıştır. Bu çalışmada arşiv belgelerinden ve birinci el kaynaklardan faydalanılarak Hint İslam Cemiyeti'nden Kurtuluş Savaşı'na mali yardım yapılıp yapılmadığı incelenecektir. ATASE arşiv belgelerinden temin ettiğimiz Tevfik Ubud Efendi dosyası çalışmamıza temel teşkil edecektir.

Anahtar Kelimeler: Kurtuluş Savaşı, Tevfik Ubud Efendi, Hint İslam Cemiyeti, Mali Yardımlar, Casusluk.

Abstract

The Ottoman Empire was defeated in the First World War between 1914-1918 and signed the Armistice of Mudros on 30 October 1918. The War of Independence actually started with Mustafa Kemal Pasha's landing in Samsun on 19 May 1919. It was not easy to carry out the independence struggle of the Turkish nation, considering the conditions of that day. Various remedies, including internal and external resources, were sought to meet the financial burden of the War of Independence. It was decided to receive assistance from foreign sources in a way that would not overshadow the independence of the Turkish nation. Indian Muslims, one of the external sources, declared to the Ankara Government that they would provide financial support to the War of Independence as the "Indian Islamic Society".

Expressing that he came to Turkey on behalf of the Indian-Islamic Society, Tevfik Ubud Efendi stated that he wanted to come to Ankara and meet with Mustafa Kemal Pasha directly. Tevfik Ubud Efendi told the officials of the Ministry of War that he had brought a check for three million rubles with him. He stated that he would donate money in different amounts on behalf of the Indian-Islamic Society in the future. At that time, this support had an important place for the Turkish finance, which was very worn out at the end of the long wars. Mustafa Kemal Pasha gave the necessary orders to the authorities to send Tevfik Ubud Efendi, who had come to Mersin, to Ankara. Tevfik Ubud Efendi did not deliver the three million-ruble check that he said he brought, and none of the other money he expressed, to the Ankara Government. In various sources, it is stated that the Indian-Islamic Society provided financial support to the War of Independence. It is understood that the previously stated amounts were included in the archive documents we examined, but the amounts mentioned in the same archive documents were not delivered to the Ankara Government.

Mustafa Kemal Pasha, in his work called Nutuk, which he wrote after the proclamation of the republic, did not include any information or document about the money coming from the Indian Islamic Society, although the documents of what happened from the time he went to Samsun on 19 May 1919 until 1927 were recorded in history. Tevfik Ubud Efendi, who said that he would provide financial aid on behalf of the Indian Islamic Society, admitted that he was spying on behalf of the French at the end of the trials. As a result of the researches, it was understood that Tevfik Ubud Efendi was not a member of the Indian-Islamic Society. In this study, it will be examined whether financial aid was given to the War of Independence from the Indian-Islamic Society by making use of archival documents and first-hand sources. The Tevfik Ubud Efendi file, which we obtained from ATASE archive documents, will form the basis of our study.

Keywords: War of Independence, Tevfik Ubud Efendi, Indian Islamic Society, Financial Aid, Spy.

Giriş

Osmanlı Devleti, 1914-1918 yılları arasında yaşanan Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'nin başı çektiği İtilaf Devletlerine karşı Almanya'nın safında yer alarak İttifak Devletleriyle birlikte hareket etti. Osmanlı Devleti'nin de içinde yer aldığı İttifak grubu Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup olarak ayrılmış, İtilaf Devletleri ve Osmanlı Devleti arasında 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmıştı (Sarhan, 1993, s. 1). Mondros Ateşkes Antlaşması Osmanlı Devleti adına esaret belgesi olmuştur. Yıldırım Orduları Komutanı Mustafa Kemal Paşa 30 Ekim 1918'de imzalanan bu antlaşmanın Türk milleti adına esaret belgesi olduğunu hissetmiştir. Adana'da bulunan Mustafa Kemal Paşa, Toros Tünelleri'nin İtilaf Devletleri tarafından işgal edilerek Yıldırım Orduları'nın memleket ile bağlarının kesileceğini, İngiliz askerleri tarafından İskenderun'un işgal edilmesi durumunda buna karşı koyacağını üstlerine bildirmişti (Belen, 1973, s. 382). 7 Kasım 1918'de padişah iradesiyle Yıldırım Orduları Grubu ve Yedinci Ordu lağvedilmişti. Padişah iradesiyle her iki ordunun lağvedilmesi kararının altında Mustafa Kemal Paşa'dan kurtulma fikri de yer almaktaydı. Mustafa Kemal Paşa yine de Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandıktan sonra 10-11 Kasım 1918 tarihine kadar Osmanlı Devleti yetkililerini İngilizlerin işgal siyasetine karşı uyarı; ancak uyarıları dikkate alınmamıştı (Bayur, 1990, s. 187-188). Mustafa Kemal Paşa Mondros Ateşkes Antlaşması içeriğinde yer alan Toros tünelleri işgali, Suriye sınırı, terhis meselesi gibi maddelere dikkat çekmek için Başkumandanlık Erkânı Harbiye Riyaset makamına telgraf çekmişti. Ancak bütün uyarılarına rağmen Osmanlı Devleti ileri gelenlerine ve padişaha fikirlerini kabul ettirememişti (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 9 Nisan 1926, s. 1).

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'yla birlikte Osmanlı Devleti tarihindeki ömrünü fiili olarak tamamlamamıştır. Bunun bilincinde olan Mustafa Kemal Paşa, Batı sömürgeciliğinin iştahına konu teşkil eden Osmanlı Devleti'nin yıkıntı ve enkazından Türk olan kısmı kurtarıp yepyeni bir devlet kurma fikriyle düşüncelerini şekillendirmeye başlamıştı (Armaoğlu, 1999, s. 307). Mustafa Kemal Paşa Türk milletini esaretten kurtarıp yeni bir devlet kurma fikrine sahipken Osmanlı Devleti başkenti İstanbul'da bulunan yeni liderler arasında bağımsız yaşama düşüncesi iflas etmişti. Türk milletinin bağımsızlığı yerine alacağı şeklin İngiliz veya Amerikan mandasından hangisinin daha iyi olacağı noktasında toplanmıştı (Lewis, 1988, s. 241). Osmanlı Devleti'nin son padişahı Sultan VI. Mehmet Vahdettin bütün bu dönem boyunca daha elverişli bir barış antlaşması elde etmek için İtilaf Devletleriyle özellikle de İngiltere ile iyi ilişkiler kuracağı politikalar izlemişti. Sultan Vahdettin'in bütün gayretlerine rağmen 1920 yılı yazında şartları daha ağır bir antlaşma ortaya çıkınca padişah bütün itibarını kaybetmişti (Zürcher, 2018, s. 167).

Mondros Ateşkes Antlaşması'na karşı yetkilileri uyararak Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a dönmüş bir süre sonra Sultan Vahdettin ile bir görüşme yapmıştı. Bu görüşmede Sultan Vahdettin, Mustafa Kemal Paşa'ya askerinin kendine karşı nasıl bir tutum içerisinde olduğunu sordu. Meclisi dağıtmayı düşünen padişah Mustafa Kemal Paşa'nın da meclisin dağıtılması durumunda nasıl bir tavır sergileyeceğini anlamaya çalıştı. Padişah meclisi dağıtarak İtilaf Devletlerini hoşnut etmeyi planlamıştır. Sultan Vahdettin kaderini işgal kuvvetleriyle birleştirmeye karar verdi (Kınross, 2013, s. 175). İstanbul'a döndükten sonra altı ay kadar kurtuluş çareleri arayan Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya 9. Ordu Müfettişi olarak tayin edildi ve Anadolu'ya geçmeden Sultan Vahdettin ile görüştü. Mustafa Kemal Paşa İstanbul'dan ayrılmadan Genelkurmay Başkanlığı'na da uğrayıp Fevzi (Çakmak) Paşa ve Cevap (Çobanlı) Paşa ile de görüştü. Bu görüşmede Anadolu'daki silah ve malzemenin İtilaf Devletlerine teslim edilmemesi, Kuvayı Milliye örgütlerine dayanan ulusal bir yönetimin kurulması konusunda anlaşmaya varıldı. Mustafa Kemal Paşa'ya padişah tarafından

verilen görev silahların ve malzemelerin toplatılması yönündedir. Sultan Vahdettin yıllar sonra Hicaz'da yayınladığı beyannamede Mustafa Kemal Paşa'yı savaşmak için gönderdiğine dair bir bilgiye yer vermemiştir (Mango, 2012, s. 260-261).

Mustafa Kemal Paşa'nın 9. Ordu Müfettişliğine tayin olduğu 3. Kolordu ve 15. Kolordu kumandanlıklarına da bildirildi (ATASE), A/ 1/1, D/ 164, F/ 10). Trabzon, Erzurum, Sivas, Van vilayetleriyle Erzincan, Canik livalarına ve Diyarbakır, Bitlis, Elazığ, Ankara, Kastamonu vilayetlerine de şifreli olarak 9. Ordu müfettişliğinin görev ve yetkileri bildirildi. Bu görev ve yetkiler:

1-Bu bölgedeki asayişin tekrar sağlanması ve asayişsizlik sınırlarının tespiti,

2-Bölgedeki silah ve cephanenin bir an önce toplanması ve muhafaza altına alınması,

3-Çeşitli bölgelerde bir takım kişilerin asker toplayıp ve bu toplanan askerlerin gayri resmi bir şekilde ordu tarafından himaye edildiği iddia olunuyor. Böyle kişiler asker topluyorsa bunun dağıtılması görevleri Mustafa Kemal Paşa'ya verildi. Böylece Mustafa Kemal Paşa'ya resmi olarak verilen görevle kendisinin 9. Ordu Müfettişliğini kabul etmesi arasında fark anlaşılmaktadır((BOA), BOA, DH. İ. UM, 19-6/ 1-70/ 1).

Mustafa Kemal Paşa 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmış, İtilaf Devletlerinin ateşkes antlaşması hükümlerine uymayı gerekli bulmadıklarına şahit olmuştur. İngiliz, Fransız ve İtalyanların farklı bölgelere asker çıkardıkları görülmüş ve 15 Mayıs 1919'da İzmir Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir (Atatürk, 2013, s. 1). Mustafa Kemal Paşa 1937 yılında yaptığı bir konuşmada Samsun'a çıktığı gün hakkında: "Arkadaşlar ben 1919 senesi Mayıs ayında Samsun'a çıktığım gün elimde maddi hiçbir kuvvet yoktu." demiştir.(Cumhuriyet Gazetesi, 1 Nisan 1937, s. 1). Elinde hiçbir maddi gücün olmadığını söyleyen Mustafa Kemal Paşa: "Her zamandan ziyade inanıyorum ki savaş pahalı bir iştir. Savaşın sürüklediği facialar ve dehşetten üzgünüm. Fakat savaşmaksızın elimizdeki silahları bıraktığımız zaman, nasıl tamamen harap olacağımızı da biliyorum." demiştir. Savaşın hem maddi boyutuna hem de savaşa girilmezse Türk milletinin yaşayacağı felakete dikkat çekmiştir (Kocatürk, 2017, s. 141). Maddi imkânsızlıkların bilincinde olan Mustafa Kemal Paşa mecliste yaptığı bir konuşmada: "Efendiler, ben de bazı arkadaşlarım gibi garp milletlerini, bütün dünyanın milletlerini tanırım. Fransızları tanırım. Almanları, Rusları ve bütün dünyanın milletlerini şahsan tanırım ve bu muarefem de harp sahalarında, ateş altında olmuştur. Ölüm karşısında olmuştur. Yemin ederek size temin ederim ki bizim milletimizin kuvve-i maneviyesi bütün milletlerin kuvve-i maneviyesinin fevkindedir" diyerek Türk milletinin manevi kuvvetinin diğer milletlerin manevi kuvvetinden üstün olduğunu söylemiştir. Maddi gücün yanında Türk milletinin manevi gücünün üstünlüğüne güvenerek Kurtuluş Savaşı'na başlandı (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1989, s. 84-85). Mustafa Kemal Paşa'nın güvendiği bir diğer unsur da Türk gençliği oldu. Türk gençliği bu dönemde İstanbul'da yaşayan halkı işgallere karşı uyarmış, Anadolu'ya silah ve cephaneye taşınmak için örgütlenmiştir. Türk gençleri Anadolu'da savaşa da katılmışlardır (Altuncuoğlu, 2021, s. 5715).

Kurtuluş Savaşının Mali Kaynaklarından Hint İslam Cemiyeti Yardımları ve Tevfik Ubud Efendi'nin Faaliyetleri

Mustafa Kemal Paşa savaşın pahalı bir iş olduğunu söylerken Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu mali sıkıntılarının farkındadır. Mondros Ateşkes Antlaşmasının üzerinden bir yıl bile geçmeden İstanbul'da bulunan yabancı devlet temsilcileri kendi devletlerine çektikleri telgraflarla Osmanlı Devleti'nin

mali durumunun kötü olduğunu bildirmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin bu süreçte başlıca gelir kaynağı gümrük vergisidir. Son zamanlarda bu gelirinde de düşme görülmektedir. Bunun başlıca sebepleri arasında: taşra kısmının Ankara hükümeti kontrolü altında olması ve Yunan işgalinde bulunan bölgelerde vergilerin toplanamamasıdır. Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçtikten sonra savaşın ekonomik boyutunu idare etmek için elde edilen vergi gelirlerini İstanbul hükümeti yerine Ankara hükümeti adına kullandı (Akşin, 2019, s. 72). Belirli bölgelerin vergisini almakla savaş ekonomisinin altından kalkamayacağını bilen Mustafa Kemal Paşa 7-8 Ağustos 1921 tarihinde Tekalif-i Milliye Emirlerini yayınladı. Mustafa Kemal Paşa'nın Tekâlif-i Milliye Emirleriyle başlatmış olduğu ekonomik seferberlik de Kurtuluş Savaşı'nın mali yükünü karşılamada yetersiz kalmıştır (Sürmeneli, 1998, s. 61).

Kurtuluş Savaşı'nın mali külfetinin büyük bir kısmı Tekalif-i Milliye Emirlerinin yayınlanmasıyla birlikte nakdi ve aynı yardım olarak, sonrasında da vergi vermek suretiyle Türk milleti tarafından karşılandı (Selek, C.1, 2010, s. 132). Kurtuluş Savaşı'nda yaşanan mali sıkıntıya verilecek en güzel örneklerden birisi de Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının başından geçmiş şu olaydır: 1919 yılında Sivas'tan Ankara'ya hareket ettikleri gün yanlarında bulunan nakit para; yirmi yumurta, bir okka peynir ve on ekmek almaya yetti (Kansu, C. 2, 2019, s. 487). Mustafa Kemal Paşa savaşın ekonomik boyutunu idare etmek için Duyun-ı Umumiye gelirlerine, eskiden beri alınan vergilerle bu vergilere yenilerin eklenmesiyle ve dış yardımlara başvurdu (Gültekin, 2009, s. 61).

Dış yardım alınan ülkelerden birisi de Hindistan olmuştur. Osmanlı Devleti ve Hindistan Müslümanları arasındaki ilişkilerin başlangıç tarihi 14. yüzyıl olarak verilmektedir. Osmanlı Devleti'nin 1453 yılında İstanbul'u fethetmesi Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti'ne hayranlığını artırdı. Daha sonraki dönemde halifeliğin Osmanlı Devleti'ne geçmesi tüm dünyada olduğu gibi Hint Müslümanları arasında da önemli bir rol oynadı (Şahin, 2019, s. 732, 735). Osmanlı Devleti İstanbul'un fethi ve ardından hilafetin kendisine geçmesiyle birlikte o dönemin en güçlü İslam devleti olma özelliğine sahip olmuştur. Güvenebilecekleri bir merkez olarak Osmanlı Devleti'ni gören Hint Müslümanları din ve kültür meselelerinde Osmanlı Devleti'ne dolayısıyla Türklere daha da yakınlaşmaya başladılar (Kişi, 2020, s. 749).

Hint Müslümanları Osmanlı Devleti'ne Kırım savaşından itibaren Kurtuluş Savaşı da dahil olmak üzere girdikleri savaşlarda maddi manevi destek olmaya çalıştı. İtalya'nın Osmanlı Devleti'ne saldırması üzerine Urduca dilinde yazdığı şiiriyle Muhammed İkbal, Hz. Muhammed'e bir şişe içerisinde Trablusgarp şehitlerinin kanını hediye getirdiğini söylemesi Hint Müslümanları üzerinde büyük bir etki yarattı. Şiirden etkilenen Hint Müslümanları Türkiye'ye yardım etmeyi kendilerine dava edinmişlerdir (Yaylagül, 2020, s. 37). Hintli Müslümanlar arasında Türkiye'ye yardım için Kurtuluş Savaşı günlerinde toplanan yardımların "Hint Hilafet Komitesi" aracılığıyla "İslam'ın Kılıcı" olarak gördükleri Mustafa Kemal Paşa'ya çeşitli yollarla gönderildiği ifade edilmektedir. Gönderildiği ifade edilen paranın toplam miktarı 1.035.608 Türk lirasıdır. Bu miktar 130.250 İngiliz lirasına denk gelmektedir (Keskin, 1991, s. 88, 105). Mustafa Kemal Paşa cumhuriyetin ilanından sonra kaleme aldığı Nutuk adlı eserinde 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığı andan 1927 yılına kadar yaşananları belgeleriyle tarihe not düşmesine rağmen Hint İslam Cemiyeti'nden para geldiğine dair hiçbir bilgi ve belgeye yer vermemiştir. Ancak Hasan Rıza Soyak kendi hatıratında Hindistan Müslümanlarından Türkiye'ye yapılan yardım miktarının toplamda 500-600 bin lira civarında olduğunu bildirmektedir. Bu paranın 250 bin lirası ile İş Bankasının kuruluşuna destek olunmuş geriye kalan kısmı da ziraat alanında kullanılmıştır (Soyak, 2019, s. 648-649).

Hint Müslümanlarının Türkiye lehinde para toplamasını İngiltere fırsata çevirip casusluk işlerinde bu durumdan faydalanmaya başlamışlardır. Hint Müslümanlarından Emir Ali toplanan paranın Dr. Frew'e verildiğine dair bir demeç verdi. Dr. Frew ise İngiliz himayesine taraftar toplayan ve Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'nın başlamasıyla birlikte İngiltere adına casusluk yapan kişidir. İngilizlerin casusluk faaliyetinde kullandıkları bir diğer kişi de Mustafa Sagir olmuştur. Mustafa Sagir kendisini Ankara hükümeti ve Mustafa Kemal Paşa'ya Hint Müslümanlarının yardımlarını ulaştırmak için görevlendirilen özel elçi olarak tanıttı (Müderrişoğlu, 2013, s. 526-527). Mustafa Kemal Paşa Hint Müslümanlarının yardımlarını kendilerine ulaştırmak için geldiğini söyleyen Mustafa Sagir'in davranışlarından şüphelenmiş ve yapılan incelemeler sonunda Mustafa Sagir'in İngiltere adına casusluk yaptığı anlaşılmıştır. Mustafa Sagir'in özel bir kimyasalla İngiltere'ye yazdığı mektuplar ele geçirilmiş, yapılan mahkeme sonunda Mustafa Sagir İngiltere adına casusluk yaptığını itiraf etmiştir. Mustafa Sagir, mahkemede kendisine sorulan sorulara verdiği cevaplarda görevleri arasında Mustafa Kemal Paşa'yı öldürmek olduğunu da ifade etti. Mustafa Sagir yapılan yargılama sonunda mahkeme tarafından idama mahkum edildi (Hussain, 2012, s. 88).

Hint Müslümanları tarafından toplanan yardımları getirdiğini söyleyerek Türkiye'ye gelen bir diğer kişi de Tevfik Ubud Efendi'dir. Tevfik Ubud Efendi, Kurtuluş Savaşı devam ederken Türkiye'ye gelmiş ve gelirken Hint İslam Cemiyeti başkanı ve yirmi üyesinin de imzası bulunan bir mektubu Mustafa Kemal Paşa'ya takdim etmek üzere yanında getirdiğini Erkânı Harbiye Riyasetine bildirmiştir. Kendisi ile Pozantı'da yapılan görüşmelerde getirdiği evrakların ve mektupların Mersin'de kaldığını söyledi. Mustafa Kemal Paşa'ya yazdığı mektupların ve şifreli beyanatlarının içeriği hakkında şunları söylemiştir: "Almanya ile yaptığım görüşmeler sonunda vardığım sonuç: Almanya Türkiye'ye yardım edemeyecektir. Lloyd George Türkiye'yi aldatmak için Hint İslam ve Brahman komiteleriyle ortaklaşa hareket ediyor. Türkiye'nin bağımsızlığı için çalışanlara yalan sözler söyleyerek onları kandırmak istiyor. Rusya İtilaf Devletleriyle bireysel olarak barış yapacak ve Türkiye'ye yardım edemeyecek". (ATASE, A/4282, D/8, F/3). "Türkiye'yi mahvetmek için çalışanların İngiltere ve Yunanistan'ın olduğunu, Fransa kabine ve parlamento üyelerinin Ankara hükümetiyle anlaşmak istediklerini, bunun için Ankara hükümeti tarafından belirlenecek heyetle görüşme arzusunda olduklarını" söylemiştir. "Öncelikle Fransa ve İtalya ile anlaşıldıktan sonra İstanbul ve İzmir için çalışmaya karar verilecektir. Hint İslam Cemiyeti, Mısır Ahrar Cemiyeti, Irak ve Suriye cemiyeti üyeleri Mustafa Kemal Paşa ile mülakat yapmak üzere yanlarında pasaportları bulunmak üzere İsveç'ten yola çıkarılmışlardır. Mustafa Kemal Paşa Fransa ile anlaşmak isterse tarafların temsilcilerini belirlenen yerde bir araya getirme masraflarını karşılamak durumundadır. Masrafları karşılamak istemezse durumu cemiyetlere bildireceğim." diyerek mektuplar ve şifreli beyanatlar hakkında bilgi verdi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-1).

Mersin Grup Komutanı Emir Arslan Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa'ya telgraf çekerek Hint İslam Cemiyeti üyesi olduğunu söyleyen Tevfik Ubud Efendi'nin kendisiyle görüşmek üzere Ankara'ya gitmek istediğini bildirdi. Tevfik Ubud Efendi Hint İslam Cemiyeti üyesi olduğuna dair resmi bir belge gösterememiş, eşyalarının Maraş ve Mersin'de kaldığını söylemiştir. Mersin'e gidip, eşyalarını alıp oradan da Ankara'ya gitmek isteyen Tevfik Ubud Efendi'nin yanına gerekli muhafızlar verilerek yola çıkarılmıştır (ATASE, A/4282, D/8, F/3-2). Erkan-ı Harbiye Reisi İsmet Paşa Pozantı'da bulunan 41. Fırka Kumandanlığına şifreli bir telgraf göndererek Tevfik Ubud Efendi'nin alıkonulmasını; ancak güzel davranılmasını istedi. Fransa'dan kimin tarafından gönderilmekte ve hangi dernek ile ilişkileri bulunduğu, sözlü ya da yazılı bir vazife alıp almadığı kendisine sorulmalıydı (ATASE, A/4282, D/8, F/3-3). 41. Fırka kumandanı İsmet Paşa'ya yazdığı cevapta Tevfik Ubud Efendi'nin önce Adana cephesinde kalmak için

müracaat ettiğini, ret cevabı alınca Mersin cephesi kumandanlığına müracaat ettiğini, sonra da Pozantı'ya gönderildiğini bildirdi. Tevfik Ubud Efendi'yi "Doğrudan Ankara'ya mı göndermek gerektiği yoksa önce Pozantı'da ifadesi alındıktan sonra mı gönderilmesi uygun olur." demiştir. İsmet Paşa öncelikle kim tarafından ne vazife ile gönderildiğine dair: "Elde bir vesika var ise bunu görünüz ve bildiriniz" cevabını verdi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-4). 41. Fırka kumandanlığı tarafından Tevfik Ubud Efendi hakkında yapılan inceleme ve varılan kararın sonucunun bildirilmesi beklenmişti (ATASE, A/4282, D/8, F/3-5).

Pozantı'da Adana Cephesi Kumandanı Selahaddin Adil Bey'e İsmet Paşa tarafından çekilen şifreli telgrafta: "Tevfik Ubud Efendi ya bir casus yahut bir Fransız memurudur." denilmektedir. Dün tevki edilmesi ve güzel muamele ile davranılması istenilen Tevfik Ubud Efendi'nin Fransa'dan kimler tarafından gönderildiğinin, hangi demeklerle ilişkisi bulunduğunun, sözlü veya yazılı bir vazife alıp almadığının sorulması 41. Fırkadan istendi. "Hangi Fransız makamı tarafından ve ne zaman gönderilmiş olduğunu bilmemiz bizim için önemlidir. Adana ve Tarsus civarında Fransızlar aleyhinde yapmakta olduğumuz sıkıştırmaların güzel tesirleri görülmektedir. Yunan başarılarına rağmen o cephedeki askeri vaziyetimizin güzel halde korunması bizim için çok kıymetlidir." (ATASE, A/4282, D/8, F/3-6). 41. Fırka Kumandanlığından Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine "Dakika tehiri caiz değildir." diyerek çekilen telgrafta Tevfik Ubud Efendi hakkında verilen şifreli emirlerin alındığı bildirilmiştir. Tevfik Ubud Efendi'nin bir an önce Ankara'ya götürülerek bizzat kendisiyle görüşülmesinin daha doğru olacağı ifade edilmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-7). 41. Fırka Kumandanlığının İsmet Paşa'ya çektiği telgraf kendisine ulaşmadan İsmet Paşa 41. Fırka kumandanlığına çektiği yeni telgrafta: "Tevfik Ubud Efendi'nin tutuklanması konusunda çekmiş olduğumuz şifreli telgrafın tarafınıza ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Tevfik Ubud Efendi'nin bir an evvel tutuklanması, kimliği ve vazifesi hakkında yapılan soruşturmanın bildirilmesi önemlidir." denilerek yeni bir telgraf çekildi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-8).

41. Fırka kumandanı İsmet Paşa'ya cevaben: "Tevfik Ubud Efendi hakkında sorulara cevap vermedi. Almanya, Avusturya, Osmanlı sefarethaneleri, Hamburg konsoloshanesi yardım takviyesi ve Arabistan, Avrupa, Türkiye hakkında bilgilere sahiptir. Kendisinin hemen Ankara'ya aldırılarak oraca hakkındaki kararın verilmesi uygun olacaktır." karşılığını verdi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-9). 41. Fırka kumandanı Erkan-ı Harbiye Riyasetine yazdığı telgrafta Tevfik Ubud Efendi hakkındaki fikirlerine önem verilip verilmediğini sorarak Yunan işgali karşısında Tevfik Ubud Efendi'nin söylediklerinden faydalanabileceğini söylemekteydi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-10).

İsmet Paşa 41. Fırka kumandanlığına: "Tevfik Ubud Efendi'nin Ankara'ya gelmesine gerek yoktur. 41. Fırka kumandanı olarak siz orada kendisiyle görüşmeye ve dinlemeye yetkilisiniz. Kendisiyle yapacağınız görüşmede ne teklif ettiğine ve itimat telkin edip etmediğine dikkat etmelisiniz. Bizim tarafımızdan bir vaatte bulunmayınız, onun teklif ve tertibatına göre bizden alacağınız cevabı bekleyiniz. Kimliğini tespit etme konusunda hakikati anlamaya dikkat ediniz. Bölgenin ecnebi üniformasından kurtulmasını sağlayınız." cevabını verdi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-11). Adana cephesi kumandanı Selahaddin Adil Bey Tevfik Ubud Efendi ile görüşmeye yetkili kılındı. Kendisi Pozantı'ya geldiği zaman gönderdiğimiz şifreyi vererek Tevfik Ubud Efendi'nin casus olma ihtimalinin dikkate alınması istenmişti (ATASE, A/4282, D/8, F/3-12).

Tevfik Ubud Efendi yapılan görüşmede: "Hint İslam komitesi tarafından Avrupa'da ciddi bir çalışmayla toplanan para üç milyon rublelik bir çek olarak Ankara hükümetine teslim edilmek üzere" kendisine verildiğini söyledi. Çekte belirtilen miktarın nerede, hangi bankadan alınmasının mümkün

olduğunu ve kimin adına tahsil edileceğinin kendisine bildirilmesini istedi. Ayrıca Tevfik Ubud Efendi İngiltere hükümetinin böyle bir yardımdan haberi olması üzerine cemiyetin bütün mesaisinin sonuçsuz kalacağını, kendileri için de durumun vahim olacağını söyleyerek söz konusu yardımın gizli tutulmasını istedi. Tevfik Ubud Efendi'nin beyanatına cevaben: “Çekin hangi banka üzerine çekilmiş olduğu bilinmedikçe, hangi isme ciro ettirilip nakde dönüştürülmesi kestirilemez. Anadolu'daki bankalardan hiçbirinin yıllık maliyesi bu parayı ödemeye müsait değildir. Yabancı memleketlerdeki bankalardan aldırılmak üzere hangi bankaya müracaat edilecekse bankanın ismini bildiriniz.” denildi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-13).

Tevfik Ubud Efendi ile Pozantı'da yapılan mülakat sonunda hakkında şu kanaate varılmıştır: “İrak ve Suriye hakkında bilgilere vakıf, Irak ve Suriye'de yaşayan önemli aileleri isimleriyle tanımaktadır. Bedevilerden 60-70 bin kişiyi tarafımıza iltihak (katma) edebileceğini ifade etmektedir. Kendisi Celaleddin Arif ve Rıza Nur Beylerle tanıştığını söylemiştir. İstanbul'da Ubud ailesini belki başkaca tanıyanlar da olabilir. Kendisinin sağlık durumu uzun ve zor yola uygun olmamasına rağmen kırk günden beri yoldadır. Adana, Mersin civarında dolaşması niyetinin iyi olduğuna delil olabilir. Şiddetle İngiliz aleyhtardır. Yunanlılara dış biliyor. Fransızları ehven-i şer görüyor. İtalyanları tahsin ediyor (güzel buluyor). İstanbul'un işgalinden bahsederken (ATASE, A/4282, D/8, F/3-14) üzüntüsünü keşfetmemek imkansızdır. İlk geldiği günden beri kendisinin üstlendiği vazifeye dair ifadelerinde en küçük bir değişim yoktur. Vazifesi hakkında, Ankara'nın müzakereyi kabul edip etmeyeceği; kabul ettiği takdirde müzakere yeri olarak nereyi seçeceği ve görüşme heyetinin ne zaman gönderileceği hakkında bilgileri öğrenmek olduğunu beyan etmektedir. Tevfik Ubud Efendi'nin casus olduğuna kesinlikle ihtimal verilemez. Fransızların da şu anki durumları göz önüne alınarak görüşmelerin yapılması için bir an evvel harekete geçilmelidir.” (ATASE, A/4282, D/8, F/3-15).

“Tevfik Ubud Bey ile görüşme yetkisini aldıktan sonra kendisiyle resmi olarak görüştim. Arazimizin ecnebi üniformasından tahliye edilmesi şartını esas koşarak müzakereyi kabul edebileceğimizi söyledim. Arazi tabiri olarak hiçbir şartta Sevr antlaşmasının zikredilmemesini milli sınırlarımız dahilindeki arazinin göz önünde tutulması gerektiğini bildirdim. Tevfik Ubud Efendi Fransızların izlediği siyasetin iki seçenek üzerinden olduğunu söyledi. Birincisi: Bugüne kadar takip edecekleri meslekten devam taraftarı olup %20'yi tecavüz etmemektir. İkincisi: Türkiye ile uyuşmak ve Türkiye'nin dostluğunu kazanmak olup %10 cüzündedir. Fransız parlamentosu şarkta cereyan eden Urfa hezimetinden sonra haberdar olmuş ve bundan sonra Kilikya meselesini halletmek için bin kişilik ordu ile (ATASE, A/4282, D/8, F/3-16) milyonluk tahsisatı reddetmiştir. İstanbul'un işgali üzerine Fransa'nın Türkiye lehindeki fikirleri kuvvet kazanmış ve Fransa'nın Ankara hükümetini tanımasına dair sulh konferansında dile getirilen eleştirileri dikkate almamıştır. Fransızlar İngilizler hakkındaki görüşlerini tamamen değiştirmiştir. Birkaç yüz kilometrelik araziye elde bulundurmak için Türk dostluğunun feda edilemeyeceğini ve Türklerle anlaşarak İngilizlerin İstanbul'dan çıkarılmasını sağlamayı amaçlamaktadırlar. Mustafa Kemal Paşa'ya bu nokta-i (ATASE, A/4282, D/8, F/3-17) nazarı bildirmek üzere Fransız parlamentosunun da izniyle Hint İslam komitesi tarafından Tevfik Ubud Efendi görevlendirilmiştir. Müzakereler kabul edilirse Ankara'dan gönderilecek heyetin ve gidilecek tarihin Paris'e bildirilmesi konusunda Tevfik Ubud Efendi aracı olacak; ancak Tevfik Ubud Efendi kendisinin Fransız memuru olmadığı için görüşmelere katılamayacağını, bildirdiğini söylemiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-18).

İsmet Paşa kendisine aktarılan bu bilgiler üzerine yine “Çekin hangi banka üzerinden gönderilmiş olduğu bilinmedikçe hangi isme ciro ettirip nakde çevrileceği bilinemez. Anadolu'daki bankalardan hiçbirini bu

parayı ödeyecek mali güce sahip değildir. Yabancı bankalardan çekilecekse hangi bankadan çekileceği ve buradan parayı çekmek için gönderilecek kişinin isminin bildirilmesini” istedi. Bu hususlar cevaplandıktan sonra Tevfik Ubud Efendi’nin Ankara’ya davet edileceğini de ayrıca ifade etti (ATASE, A/4282, D/8, F/3-19).

Kozan mutasarrıfı Aziz Bey Ubud ailesini pek yakından tanıdığı için Tevfik Ubud Efendi ile görüştürülmüştür. Kozan mutasarrıfı, Tevfik Ubud Bey hakkında su-i zanna delil olacak bir şey hissetmemiştir. Tevfik Ubud Bey böbreklerinden rahatsız olduğu için hastanede tedavi görmektedir. Doktorlar kendisinin sıcak memleketlerde uzun süre kalmasını doğru bulmamaktadır. Eğer yer ve tarih bildirilirse bir an evvel Ankara’ya gönderilmesi uygun görülmektedir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-20). Tevfik Ubud Efendi tarafından getirildiği söylenen üç milyon rublelik çek için Anadolu bankalarının bu kadar büyük parayı tedarik edemeyeceği biliniyorsa İsveç bankalarından veya İtalyan bankalarından ya da diğer yabancı bankalardan hangisinden alınması kolay ve mümkünse o bankanın isminin bildirilmesi tekrar edildi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-21).

Mustafa Kemal Paşa Pozantı’da bulunan Tevfik Ubud Efendiye şifreli bir telgraf çekerek: “Teşrifinizi ve hayırlı bir hizmet etme amacınızı haber almakla aydınlandık. Cenabı Hak cümlemizi dinimize hayırlı işler yapmada başarılı kılsın. Rahatsızlığınız pek ziyadesiyle üzüntümüze tesir etmiştir. Dine hizmet etmek için çektiğiniz zahmetler karşılığını bulacaktır. Ankara’ya gelmeniz için ilgililere gereken tebligatlar yapılmıştır.” (ATASE, A/4282, D/8, F/3-22). Erkan-ı Harbiye Reisi İsmet Paşa: “Tevfik Ubud Efendi’nin memuriyeti ve Ankara’ya nakli için Büyük Millet Meclisi Reisi tarafından 41. Fırka kumandanlığına telgraf çekilerek bilgi verilmiştir. Tevfik Ubud Efendi’nin refakatine bir memur verilerek süratle Ankara’ya gönderilmesi istenilmektedir.” (ATASE, A/4282, D/8, F/3-23). Pozantı’dan İsmet Paşa’ya yazılan cevapta: “Esas itibarıyla Fransızlarla müzakere kabul edildiği halde bugüne kadar müzakerenin yapılacağı yerin ve gönderilecek temsilcilerin tespit edilmediği ortadadır. Tevfik Ubud Bey’in Paris’ten ayrıldığı günden itibaren kırk gün geçmiş, genel durumun değişmiş olma ihtimalinden kaygılandığını söylemektedir. Yaşamış olduğu büyük hastalığı da tekrar etmiş iki günden beri hastanede yatmaktadır. Fransız devletinin yardımına layık görülen Tevfik Ubud Efendi’nin on beş gündür aşağı bir hayat yaşaması kendisini oldukça rahatsız etti. Hatta İslam ve insaniyet namına çıktığı bu teşebbüs için pişmanlık yaşadığını ve Ankara’ya gelmek arzusunun kalmadığını bildirmektedir. İlk teşebbüse geçmek istediğinde muamma yaşanmasını ileri sürerek gelecekte Hint Müslümanlarının nakit yardım yapmaları ve siyasi olarak yakınlık duymaları konusunda yapacağı bir şeyin olmadığını söylemektedir. Tevfik Ubud Efendi’nin casusluğundan şüphe ediliyorsa öncelikle resmi bir makam ile muhabere ettiğinin tespit edilmesi sonrasında da Emin Arslan Bey’in yalan söyleyerek Tevfik Ubud Efendi’yi mülakat için davet etmesi ve tevkif etmesi gerekir. Casus olma ihtimaline ve her gün vaziyet ve kuvvetimizin değişmekte bulunması bunun casusluğundan (ATASE, A/4282, D/8, F/3-24) düşmanın istifadesine manidir. Emir ve yazılı buyrukla müzakere kabul edilirse yer ve tarih tespit olunarak veya müzakere kabul edilmiyorsa cevap reddedilerek Tevfik Ubud Efendi’nin iadesine başvurulmalıdır.” (ATASE, A/4282, D/8, F/3-25).

Tevfik Ubud Efendi’nin refakatine Yüzbaşı Saim Efendi tayin edilerek bugün Ankara’ya gönderildi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-26). İsmet Paşa Pozantı’da bulunan 41. Fırka Kumandanı Hayri Bey’e bir telgraf çekmiştir. Bu telgrafta: “Adana’da İran şebkenderi (konsolos) Asif Han’ın millet meclisine çektiği telgrafta Adana’dan ailesiyle birlikte yardıma muhtaç bir şekilde çıktığını ima ediyor. Asif Han niçin çıkmıştır ve neden geliyor. Kendisine güzel muamele edilmeli ve Konya’da ikameti sağlanmalıdır.” demiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-28). Hayri Bey cevabi telgrafta: “Tutuklu Tevfik Ubud Efendi’ye icap eden tahsilat ve

yardım yapılmıştır. Adana İnan şebkenderi Asıf Han'a lazım olan tahsilat sağlanacaktır. Fırkada bu kişi için bir tahsisat olmadığı için yapılan ve yapılacak olan masrafların ödemesinin tarafınızdan karşılanacağı bildirilmelidir." demiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-29). Gerek Tevfik Ubud Efendi gerek Asıf Han için fırkaca yapılan masrafın ve şu an nerde olduklarının bildirilmesi İsmet Paşa tarafından istenmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-30). 41. Fırka kumandı tarafından Yüzbaşı Saim Efendi refakatiyle Ankara'ya yola çıkarılan Tevfik Ubud Bey'in varışının bildirilmesi istenmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-31). Yüzbaşı Saim Bey refakat ettiği Tevfik Ubud Bey'le birlikte Eskişehir'e vardıklarını Ankara'ya gitmek için emir beklediklerini bildirmektedir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-32). Eskişehir'de olduklarını bildiren Yüzbaşı Saim Bey'e refakatinde bulunan Tevfik Ubud Efendi ile birlikte ilk vasıta ile Ankara'ya varması emredildi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-33).

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi İsmet Paşa'ya çekilen telgrafta: "Böyle bir mektuptan haberdar değilim; ben Adana'dan ayrıldıktan sonra kimseden mektup almadım.", denilerek bir telgraf çekilmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-34). Tevfik Ubud Efendi Hint İslam Cemiyeti reisi ile yirmi beş üyesi tarafından imzalı bir vesika ile Said Zaglul Paşa tarafından yazılmış bir mektubu Mustafa Kemal Paşa hazretlerine takdim için getirdiğini ifade etmiştir. Vesika ve mektubu Şemseddin Bey'e verdiğini ifade etmiştir. Söz konusu vesika ve mektup Ankara'ya gelmediğinden malumatınız hakkında bilgi vermeniz temenni edilir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-35). İsmet Paşa 41. Fırka kumandanlığına telgraf çekerek Tevfik Ubud Bey'in Saim Efendi ile Ankara'ya geldiklerini bildirdi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-36). Şemseddin Bey İsmet Paşa'ya çektiği telgrafla böyle bir mektuptan haberdar değilim. Adana'dan ayrıldıktan sonra böyle bir mektup almadığımı arz ederim efendim (ATASE, A/4282, D/8, F/3-37). 41. Fırka kumandanlığı Asıf Han için nakit ve iase olarak yapılan yardımın toplam miktarını yirmi bir bin kuruş olarak tespit etmiştir. Tevfik Ubud Bey adına edilen masraf ve refakatinde Ankara'ya gelen memur için yapılan masraf ayrıca bildirilecektir. Tevfik Ubud Bey'in bugün Ankara'da bulunacağı malumunuzdur, denilmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-38). Yüzbaşı Saim Efendi'nin refakatinde bulunan Tevfik Ubud Efendi için Pozantı ve Ankara'da yapılan masraf 41691,5 kuruştur. Bunun 28000 kuruşu Yüzbaşı Saim Efendiye dahiliye vekaleti emriyle verilen 500 numaralı çek ile Konya'da bankadan çekilmiştir. Devamında 13691 kuruş fırka kasasından sarf edildi. Masrafa ait senet fırka kasasındadır. Adana şebkenderi Asıf Han için 22136 kuruş masraf edilmiş olup senedi takdim edilmek üzere 35827 kuruşun fırkaya gönderilmesi Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetinden talep edildi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-39). Asıf Han'ın Konya'da yaşaması için gerekli yardımın yapılması istendi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-40).

Askeri Hastanede Alınan İfade:

Tevfik Ubud Efendi Ankara'ya geldikten sonra askeri hastanede ifadesi alınmıştır. Kendisine ilk olarak şunlar sorulmuştur: İsminiz, pederiniz ismi, ailenizin namı, nerelisiniz, kaç yaşındasınız. Hangi lisanlara vakıfsınız? Ne ile iştiğal ediyorsunuz? Hangi memlekette ikamet ediyorsunuz? Nerede doğdunuz? Tevfik Ubud Efendi soruların bu sorulara şu şekilde cevap vermiştir: "İsmim Tevfik Ubud, pederimin ismi Mustafa Ubud Bey, ailemizin namı Ubud namıyla adlandırılmıştır. Aslımız Humuslu olup kendim İstanbul'da doğdum. Sekiz aylık iken Şam'ı Şerif'e geldik, on üç yaşında iken Münih'e gittim. Üç sene tahsilden sonra ticaret için Hamburg'a gittim. Sonra ticaret için Hindistan'a gittim. Manchester'de bir şirkete ortak oldum. Elli yaşındayım. Arapça, Fransızca, İtalyanca, Almanca, İngilizce biraz da Türkçe bilirim. Tüccarım, şimdi buraya gelmezden evvel Hollanda ile İsviçre'de bulunuyordum. Ubud ailesi efradından Mehmet Ubud Beyzade Tevfik Bey vefat etmiştir. Pederim o Tevfik Bey'in pederiyle amcaoğludur. Şam,

İstanbul, Bağdat ve Avrupa’da akrabalarım vardır. Ailemizin fertleri pek çoktur.” (ATASE, A/4282, D/8, F/3-41).

Müteeħhil (evli) misiniz? Aileniz el-yevm (bugün) nerededir? Kaç çocuğunuz var, kaç yaşındalar? Sorularına verdiği cevaplar: Evliyim, ailem Avrupa’da İsviçre’de, iki evladım var. Hint İslam Cemiyeti ile ilginiz var mıdır? Ne zamandan beri bu cemiyetle ilginiz var ve ilginizin derecesi nedir? Bunu nasıl ispat edersiniz? Cemiyetinizin reisi ve üyeleri kimlerdir? Merkezi nerede, cemiyetin programı nedir? Şimdiye kadar bu cemiyete hangi yardımlarda bulundunuz? Bu cemiyete yardımda bulunduğunuza dair belgeniz var mıdır? Avrupa’da bundan bir buçuk yıl önce Londra’ya bu İslam cemiyeti gelmiştir. Sekiz ay sonra çeşitli yerlerden bir cemiyet daha geldi ki bunların bir kısmı Hollanda’ya bir kısmı da Londra, Paris, Stockholm’e ittiler. Birbirleriyle irtibat halindedirler. Asıl merkezi Londra’dadır. Her iki İslam cemiyeti ile ilgim vardır. Amacım İslam Hilafeti’nin korunması ve Osmanlı Devleti’nin pay edilmemesi gayesiyle çalışmaktır (ATASE, A/4282, D/8, F/3-42). Önceden Mustafa Kemal Paşa’ya gönderdiğim vesikanın kopyası vardır. Bundan başka Zığlul Paşa’nın gönderdiği mektubu da Mustafa Kemal Paşa hazretlerine gönderdim. Bunların hepsinin kopyaları bende mevcuttur. Birinci cemiyet üyeleri ve sekiz ay sonra gelen cemiyet üyeleri daha sonra birleştiler. İçtihatları ve maksatları birdir. Reisleri Es-Seyid Ali Er-Raki, Es-Seyid Mahmut olup Mısır’dan gelmişlerdir. Merkezleri çeşitli yerlerde: İsviçre, Paris, Londra, Hollanda, Stockholm’de dahi vardır. Programları İslam hilafetinin korunması ve Osmanlı Devleti’nin parçalanmaktan kurtarılmasıdır. Bu cemiyete iki bin lira kadar bir yardım ettim (ATASE, A/4282, D/8, F/3-43, s.3).

Vesikalarım Mersin’de kalan eşyalarım arasındadır. Buraya gelirken eşyalarımın alınmasına müsaade edilmedi. Eşyalarımın bir kısmı da Mersin Fransız komutanında kalmıştır. Mersin’deki eşyalarımın başka bankada bin iki yüz altın liram vardır. Bundan başka Osmanlı hükümeti adına iki yüz bin lira altın olarak para vardı. Bunlardan orada daha çok vardır. Bundan başka Ankara’ya hediye olmak üzere kırk altın saat getirmiştim. Üzerlerinde “İkmal ve’r rûh fi hubbul vatan” yazılıdır. Bu saatleri ben kendi paramla almıştım. Hint İslam Cemiyeti üyelerinin isimleri bizim elimizde vardır. Bu isimler cemiyet tarafından gönderilmiştir. Bunlar arasında sizin isminiz yoktur. Bu kadar hizmet eden kişinin ismini olması lazım değil midir, ne dersiniz? Benim resmi bir vazifem yoktur. Kendimi açık etsem İngilizler bütün malıma el koyar. Ben kendi malımla çalışıyorum. Beni de Osmanlı vatandaşı biliyorlar, Hintli gibi olsa açıklardım (ATASE, A/4282, D/8, F/3-43, s.4).

Hint İslam Cemiyeti tarafından yazılan mektubu gösteren vesika ve kimliğiniz çok önemlidir. Bu vesikaların her zaman için yanınızda bulunması veya önemli evrakları koyduğunuz çantada olması lazım ki o çanta şimdi yanınızdadır. İslam Cemiyetine üye olduğumu gösterir belgeyi ve Zığlul Paşa’nın mektubunu Mustafa Kemal Paşa’ya gönderdiler. Gönderdiğim mektuplar hakkında bilgi aldığım kişiler Tevfik Bey ikinci bir görüşme yapmak istiyor diye Mustafa Kemal Paşa’ya bilgi vermişlerdir. Ben hayır yapıyor ve paramı feda ederek çalışıyorum. Amacım vatan ve din uğrunda hizmet etmektir. Hatta ölsem bile evlatlarıma kalacak şerefi kafi görürüm. Ben büyük bir servet sahibiyim hiçbir kimseye ihtiyacım yok ki fenalık yapmaya çalışayım. En kıymetli evrakım Mersin’de bankada muhafaza ettiğim çantada kalmıştır. O çantayı da alamadan geldim. Elinizdeki vesikadan Mersin’deki kumandan tarafından bir yardım görmediğiniz anlaşılıyor. Mersin’de bıraktığınız diğer eşya ve belgeleriniz için bir mektup yazarak buraya getirmeniz mümkündür (ATASE, A/4282, D/8, F/3-43, s. 5).

Bunları getirmek istemez misiniz? Mersin’deki eşyalarımı oradaki bankadan benden başkası alamaz bu şartla ve anahtarını yanımda olmak üzere teslim ettim. Ben ölsem ancak evlatlarıma verebilmek

şartıyla emanet edildi. Gönderilecek memura veremezler. İstanbul'da öldüğünü söylediğiniz Tevfik Ubud Bey ne zaman ölmüştür. Kendisiyle haberleşir miydiniz? Ailesi ve çocukları var mıdır? Bugün nerededirler, bu çocukların isimleri nelerdir? İki buçuk üç sene önce vefat etti. Ticari bir diyalogumuz yoktu. Ailevi diyalogumuz vardı. Tevfik Bey'in İstanbul'da evlatları vardır, isimlerini bilmiyorum. İstanbul'da oturdunuz mu? Ne kadar müddet, nerede, ne zaman? İstanbul'da hiç bulunmadım. Söylediklerini tekrar okuyalım, imza ediniz. Şimdilik bu ifadeniz kayda geçilmiştir, denilerek Tevfik Ubud Efendi'nin askeri hastanede alınan ifadesi son bulmuştur. Tevfik Ubud Efendi, ben hiçbir yönüyle imza atmam. Esasen sizin talebiniz üzerine geldim, bu muameleye hedef olacağımı bilmiyordum diyerek ifadesine imza atmayı kabul etmemiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-44). Ankara merkez hastanesinde tedavi gören Tevfik Ubud Efendi'nin doktor kontrolünden sonra kafasında bir şişlik olduğu da rapor edilmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-45).

İsmet Paşa Tevfik Ubud Efendi'nin Ankara'dan gönderilmesi için 12. Kolordu komutanlığına verdiği emirde: "Tevfik Ubud Efendi Fransız adamı olarak Ankara'ya gelmiştir. Kendisinin Antalya'ya gönderilmesi için yanına verilecek muhafaza memurlarının güzel ahlaklı olmasına dikkat edilmelidir. Tevfik Ubud Efendi büyük servet sahibi olduğunu ve yanında hediye eşyası bulunduğunu ifade etmektedir. Antalya'da yirmi gün kalacak ve kimse ile haberleşmesine müsaade edilmeyecektir." demiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-46). Tevfik Ubud Efendi refakatinde bulunan Yüzbaşı Saim Efendi'ye Fransız adamı olduğunu söylemiş Antalya'ya gidince durumu Paris'e telgraf çekerek Fransızlara bildireceğini söylemiştir. Antalya'nın İtalya memleketi olduğunu ve haberleşmesine izin verilmezse Mersin'e giderek haberleşmeyi oradan sağlayacağını ifade etmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-47).

Ankara'ya davet edilen Tevfik Ubud Efendi ile vekiller heyeti adına maliye vekili görüşmüştür. Fransızlara hizmet ettiğini söylemiş kendisinin Hint İslam Cemiyeti ile bir bağı olmadığı anlaşılmıştır. Cemiyet hakkında da doğru bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir. Bahsettiği mektuplar hakkında yapılan araştırmalar sonucunda mektupların asılsız olduğu ortaya çıkarıldı. Hint İslam Cemiyeti tarafından Ankara hükümetine verileceğini söylediği paranın mevcut olduğunu söylemiş. Bir ara casus olduğu hakkında ihbar edilmiş, yapılan muayene sonunda Hristiyan olmadığı raporla bildirilmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-48). Tevfik Ubud Efendi'nin refakatinde bulunan Yüzbaşı Saim Efendi Eskişehir'den çektiği şifreli bir telgrafla Tevfik Ubud Efendi'nin Ankara'da bulunduğu süre zarfında bazı yerlere hediye verdiğini ifade ettiğini haber verdi. Hediye verilen yerlerin tespit edilerek rapor tutulması ve soruşturma yapılması uygun görüldü (ATASE, A/4282, D/8, F/3-49). Tevfik Ubud Efendi önce Burdur'a oradan da Antalya'ya geçti (ATASE, A/4282, D/8, F/3-50).

Tevfik Ubud Efendi kendisi için harcanan paraları iade edeceğini söylemiş, maliye bakanı ile yaptığı görüşmeyi Paris'e yazarak bildirecek ve gelecek cevabı Mersin cephesine bildireceğini söyledi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-51). Tevfik Ubud Efendi hakkında yapılan muameleden dolayı İtalyanlar tepki göstermiş ve Tevfik Ubud Efendi'nin derhal iade ve teslim edilmesini istemişlerdir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-52). Adana İran şebkeleri Asif Han Konya'da ikamet etmek istediğini tekrar Pozantı'da bulunan 41. Fırka kumandanlığına bildirerek yardım istedi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-53). İsmet Paşa Hariciye vekaletine yazdığı şifreli telgrafla Asif Han'ın Konya'ya nakli için icap edenin yapılmasını söyledi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-54).

41. Fırka kumandanlığı tarafından Tevfik Ubud Efendi için Pozantı ve Ankara'da yüz doksan bin kuruş yirmi para masraf edilmiştir. Bunun yirmi sekiz bin kuruşu tahsil edildi. Ayrıca Asif Han için iki bin yüz

otuz altı kuruş tekrar iade alınmış geriye kalan on beş bin sekiz yüz yirmi yedi buçuk kuruş olarak kaydedilmiştir. 41. Fırkanın Hariciye vekaletinden talep ettiği miktar otuz beş bin sekiz yüz yirmi yedi buçuk kuruştur (ATASE, A/4282, D/8, F/3-55). İsmet Paşa Tevfik Ubud Efendi ve Asif Han için harcanan paranın dökümünü incelemiş Asif Han için harcadığı ifade edilen para miktarında hata tespit etmiş ve tekrar incelenmesini istemiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-56). Yapılan inceleme sonunda Asif Han için yapılan masrafin 22136 kuruş olduğu doğrudur denildi. Tevfik Ubud Efendi ve Asif Han için yapılan masrafin toplam 57127 kuruş olup geri ödenmesi uygundur (ATASE, A/4282, D/8, F/3-57).

Yukarıdaki miktarlar şu şekilde açıklanmıştır: Tevfik Ubud Efendi için Pozantı ve Ankara'da yapılan masraf 41691 buçuk kuruş olup bunun 28000 kuruşu Kundura bankasından tahsil edildi. Devamındaki 13691 buçuk kuruş fırka kasasından karşılandı. Asif Han için 22136 kuruş harcadı. 35827 buçuk kuruşun 41. Fırkaya geri ödenmesi istenmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-59). Milli Müdafaa vekâleti Tevfik Ubud Efendi ve Asif Han için harcadığı belirtilen para miktarını soruşturmuş ve söz konusu miktarın ödenmesini kabul etmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-60). 41. Fırka tarafından Tevfik Ubud Efendi ve Asif Han için yapılan masraftan tahsil harici kalan elli yedi bin yüz yirmi kuruşun fırkaya ödenmesi Hariciye vekâletine bildirildi (ATASE, A/4282, D/8, F/3-61). Tevfik Ubud Bey hakkında tutulan dosyada ilk olarak Hindistan İslam Cemiyeti üyesi olarak Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek üzere önce Mersin'e ardından da Pozantı'ya geçtiği kaydedilmiş. Resmi makamlarca karşılıklı yazılan telgraflar dosyada yer almıştır. Tevfik Ubud Efendi'nin üç milyon rublelik çek getirdiğini beyan etmesi, Anadolu'daki hiçbir bankanın bu parayı tedarik edemeyeceği gibi bilgiler detaylı bir biçimde not edilmiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-62). 41. Fırka kumandanı Hayri Bey'in Tevfik Ubud Efendi ile görüşmesi, Tevfik Ubud Efendi'nin Paris'ten ayrılması da ayrıca kayıt altına alınmıştır (ATASE, A/4282, D/8, F/3-64). Adana cephesi kumandanlığı Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine telgraf çekerek Fransa ile izlenecek tutumu sorar. Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa: "Katı münasebat taraftarı olmadığımızdan bu hususun ehemmiyeti Hariciye vekaletince takip edilmesine ve lüzum görülen şekilde teşebbüs edilmesine karar verilmiştir." demiştir (ATASE, A/4282, D/8, F/3-63). Milli Mücadele yıllarında Ankara hükümeti din adına çıkarılan iç isyanlarla uğraşırken bir taraftan da hilafeti kullanarak dışardan yapılan müdahalelerle uğraşmıştır. Bu da Milli Mücadeleyi zor durumda bırakan etkenler arasında olmuştur (Dokuyan, 2021, s. 220).

Mustafa Kemal Paşa tarafından Tevfik Ubud Efendi'nin Fransa ile yapılabilecek görüşmelere aracılık edebileceği beyanatına itibar edilmemiştir. Bununla birlikte Fransa ile katı bir münasebete girilmemesini de Türk Milletinin hayrına görmüştür. Savaşın pahalı bir iş olduğunu beyan eden Mustafa Kemal Paşa bir taraftan Kurtuluş Savaşı'nı finanse edebilmek için içerden ve dışardan gelen ya da gelebilecek yardımlar için arayış içinde olmuştur. Tevfik Ubud Efendi'nin getirdiğini söylediği üç milyon ruble ve Mersin'deki bankada muhafaza ettiğini söylediği paralar önem arz etmiştir. Kurtuluş Savaşı günlerinde Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarının Sivas'tan Ankara'ya hareket ettikleri zaman yanlarında bulunan nakit paranın: yirmi yumurta, bir okka peynir ve on ekmek almaya yetecek kadar kısıtlı olduğu bilinince Tevfik Ubud Efendi'nin ifade ettiği paranın kıymeti daha da çok anlaşılacaktır. Ancak yapılan soruşturma sonunda Tevfik Ubud Efendi'nin kimliğini ibraz edememesi, Hint İslam Cemiyeti ile bağının olmaması, Fransa namına casusluk yaptığı anlaşılmıştır. Ankara'dan gönderilmiş Paris'e gidene kadar hiç kimseyle irtibat kurması refakatinde bulunan yetkililere bildirilmiştir. Hint İslam Cemiyeti adını kullanarak casusluk yapan biri olarak kayıtlara geçmiştir.

Sonuç

Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrılan Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918'de şartları çok ağır olan Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalamıştır. Mustafa Kemal Paşa antlaşmanın şartları konusunda yetkilileri uyarsa da uyarıları dikkate alınmamıştır. 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın 9. Ordu Müfettişi olarak Samsun'a çıkmasıyla Kurtuluş Savaşı fikren ve fiilen başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa savaşa başlarken üzerinde durduğu konular arasında Türk milletinin maddi ve manevi gücünün ne derecede olduğu da vardır. Dünya milletlerini yakından ve savaş meydanlarından tanıdığını ifade eden Mustafa Kemal Paşa Türk milletinin manevi gücünün dünyanın diğer tüm milletlerinden üstün olduğunu söylemiştir. Maddi güce gelince Osmanlı Devleti'nin son dönemde maddi sıkıntılar yaşadığı yabancı devlet temsilcileri tarafından kendi devletlerine bildirilmektedir. Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçtikten sonra Kurtuluş Savaşı'nın mali kaynaklarını Düyun-ı Umumiye gelirleri, İstanbul'a ödenen vergileri Ankara hükümeti adına toplama ve halktan nakdi ve ayni yardım toplayarak karşılamaya çalışmıştır. Özellikle Tekâlif-i Milliye Emirleri ile halktan toplanan nakdi ve ayni yardımlar savaşın yükünü karşılamada önemli bir kalem olsa da yetersiz kalmıştır. Bunun üzerine bağımsızlığa zarar vermeyecek şekilde dış yardım alma politikası da izlenmiştir.

Kurtuluş Savaşı'nın mali kaynaklarını karşılamak için dış yardım alınan ülkelerden birisi de Hindistan Müslümanları olmuştur. Hint Müslümanlarının Kurtuluş Savaşı'na yaptıkları yardım hakkında çeşitli kaynaklarda birbirinden farklı bilgiler bulunmaktadır. Mustafa Kemal Paşa bu yardımlardan Nutuk adlı eserinde hiç bahsetmezken cumhurbaşkanı genel sekreteri olan Hasan Rıza Soyak Hint Müslümanlarından Kurtuluş Savaşı için gelen toplam paranın 500-600 Türk lirası kadar olduğunu bildirmektedir. Bu paranın çeşitli kaynaklarda 1.035.608 Türk lirası olduğu ifade edilmektedir. 1.035.608 Türk lirası da 130.250 İngiliz lirasına denk gelmektedir. Hint Müslümanlarından Emir Ali Türkiye için toplanan paranın Dr. Frew'e verildiğine dair bir demeç vermiştir. Dr. Frew ise İngiliz casusluğu yapan bir kişidir. Hint Müslümanları adına para yardımı getirdiğini söyleyen Mustafa Sagir'in de İngiliz casusu olduğu anlaşılmış ve idam edilmiştir.

Kurtuluş Savaşı'nda Hint İslam Cemiyeti adına para getirdiğini söyleyen bir diğer kişi de Tevfik Ubud Efendi olmuştur. Tevfik Ubud Efendi üç milyon rublelik bir çek getirdiğini söylemiştir. Bundan başka Mersin'de bir bankaya emanet ettiği bin iki yüz altın lira, Osmanlı hükümeti adına iki yüz bin lira altın para. Bunlardan orada daha çok vardır diyerek büyük paralardan bahsetmiştir. Mustafa Kemal Paşa savaşın pahalı bir iş olduğunu bildiğinden Tevfik Ubud Efendi'nin getirdiğini söylediği üç milyon rublelik çek ve altın liralarn kıymetine büyük ilgi duymuştur. Tevfik Ubud Efendiye telgraf çekerek din ve vatan uğrunda yaptığı hizmetlerin karşılıksız kalmayacağını söylemiştir. Sivas'tan Ankara'ya giderken Mustafa Kemal Paşa ve beraberindekilerin toplam paraları yirmi yumurta, bir okka peynir ve on ekme almaya yetmiştir. Bu kadar sıkıntı içinde olan insanlar için Tevfik Ubud Efendi'nin Hint Müslümanları adına getirdiğini söylediği miktarlar çok büyük meblağlardır. O dönemde Anadolu'da üç milyon rublelik çeki ödeyecek banka bile yoktur. Hiçbir bankanın mali gücü o parayı tahsil edecek güçte değildir. Söz konusu çek gerçek ise ancak yurt dışındaki bir bankadan tahsil edilebilecektir. Tevfik Ubud Efendi Türkiye ve Fransa arasında müzakerelere arabuluculuk edebileceğini söylemiş ve Ankara'ya gelerek bizzat Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek istediğini söylemiştir. Gelirken yanında Hint İslam Cemiyeti reisi ve yirmi beş üyesinin imzaladığı bir vesika ve bir mektuptan bahsetmiştir. Bu vesika ve mektubu Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiğini söylese de vesika ve mektup Ankara'ya ulaşmamıştır.

Tevfik Ubud Efendi'nin kimliğini ibraz edememesi kendisi hakkında casus olabileceği şüphesini uyandırmış ve Ankara'ya geldiğinde askeri hastanede ifadesi alınmıştır. Alınan ifadesinde Hint İslam Cemiyeti hakkında doğru bilgilere sahip olmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca Hint İslam Cemiyeti'nden alınan üye listesinde adına da rastlanılmamıştır. Resmi görevi olmadığı için üye olmadığını söylemiştir. Tevfik Ubud Efendi Fransa namına çalıştığını kabul etmiştir. Ankara'dan gönderilmesine karar verilen Tevfik Ubud Efendi'nin Antalya'ya gönderilmesine karar verilmiş ve hiç kimse ile muhabere etmesine müsaade edilmemesi yanına verilen refakatçilerden istenmiştir. Türkiye'nin her gün vaziyet ve kuvvetinin değişmekte bulunması Tevfik Ubud Efendi'nin casusluğundan düşmanın istifade etmesine mani olduğu ifade edilmiştir. Tevfik Ubud Efendi ne üç milyon rublelik çeki ne de Mersin'de bir bankaya emanet ettiğini söylediği diğer paraları ibraz edememiştir. Fransa namına casusluk yapan biri olarak kayıtlara geçmiştir. İngiltere adına casusluk faaliyetinde bulunan Mustafa Sagir'in idam edilmesine karşı Fransa adına casusluk yapan Tevfik Ubud Efendi'nin akıbeti hakkında ATASE arşivlerinden temin ettiğimiz Tevfik Ubud Bey Dosyasında bir bilgiye yer verilmemiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın Fransa ile katı münasebetten sakınılmasını istemesi Güney cephesinin kapatılarak Büyük Taarruzda tek taraflı savaşmak istemiş olması olabilir.

Kaynakça

- [1] Akşin, Sina (2019), İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele IV Savaş ve Etnik Temizlik Yumuşatılmış Sevr Dönemi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- [2] Altuncuoğlu, Neslihan (2021), “Ulusal Basın Ekseninde Atatürk Dönemi Öğrenci Hareketleri: Vagonli Olayı Örneği”, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 17, sayı 38, Haziran. (5713-5734).
- [3] Armaoğlu, Fahir (1999), 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (Cilt 1-2: 1914-1995), Alkım Yayınevi, İstanbul.
- [4] ATASE; Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt ve Denetleme Başkanlığı Arşivi, A/ 1/1, D/ 164, F/ 10.
- [5] ATASE, A/4282, D/8, F/3.
- [6] ATASE, A/4282, D/8, F/3-1.
- [7] ATASE, A/4282, D/8, F/3-10.
- [8] ATASE, A/4282, D/8, F/3-11.
- [9] ATASE, A/4282, D/8, F/3-12.
- [10] ATASE, A/4282, D/8, F/3-13.
- [11] ATASE, A/4282, D/8, F/3-14.
- [12] ATASE, A/4282, D/8, F/3-15.
- [13] ATASE, A/4282, D/8, F/3-16.
- [14] ATASE, A/4282, D/8, F/3-17.
- [15] ATASE, A/4282, D/8, F/3-18.
- [16] ATASE, A/4282, D/8, F/3-19.
- [17] ATASE, A/4282, D/8, F/3-2.
- [18] ATASE, A/4282, D/8, F/3-20.
- [19] ATASE, A/4282, D/8, F/3-21.
- [20] ATASE, A/4282, D/8, F/3-22.
- [21] ATASE, A/4282, D/8, F/3-23.
- [22] ATASE, A/4282, D/8, F/3-24.
- [23] ATASE, A/4282, D/8, F/3-25.
- [24] ATASE, A/4282, D/8, F/3-26.
- [25] ATASE, A/4282, D/8, F/3-28.
- [26] ATASE, A/4282, D/8, F/3-29.
- [27] ATASE, A/4282, D/8, F/3-3.
- [28] ATASE, A/4282, D/8, F/3-30.

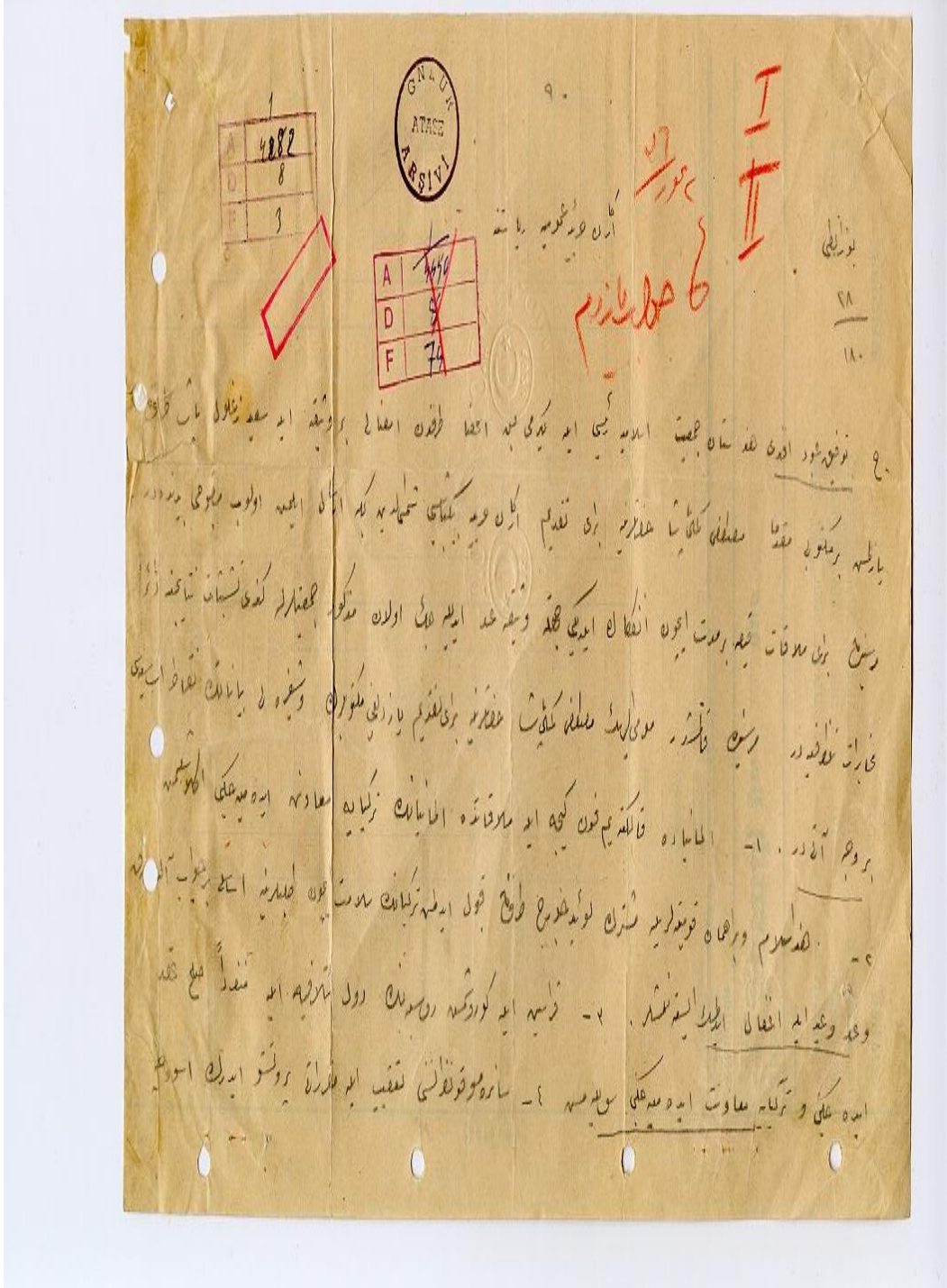
- [29]ATASE, A/4282, D/8, F/3-31.
- [30]ATASE, A/4282, D/8, F/3-32.
- [31]ATASE, A/4282, D/8, F/3-33.
- [32]ATASE, A/4282, D/8, F/3-34.
- [33]ATASE, A/4282, D/8, F/3-35.
- [34]ATASE, A/4282, D/8, F/3-36.
- [35]ATASE, A/4282, D/8, F/3-37.
- [36]ATASE, A/4282, D/8, F/3-38.
- [37]ATASE, A/4282, D/8, F/3-39.
- [38]ATASE, A/4282, D/8, F/3-4.
- [39]ATASE, A/4282, D/8, F/3-40.
- [40]ATASE, A/4282, D/8, F/3-41.
- [41]ATASE, A/4282, D/8, F/3-42.
- [42]ATASE, A/4282, D/8, F/3-43, s. 5.
- [43]ATASE, A/4282, D/8, F/3-43, s.3.
- [44]ATASE, A/4282, D/8, F/3-43, s.4.
- [45]ATASE, A/4282, D/8, F/3-44.
- [46]ATASE, A/4282, D/8, F/3-45.
- [47]ATASE, A/4282, D/8, F/3-46.
- [48]ATASE, A/4282, D/8, F/3-47.
- [49]ATASE, A/4282, D/8, F/3-48.
- [50]ATASE, A/4282, D/8, F/3-49.
- [51]ATASE, A/4282, D/8, F/3-5.
- [52]ATASE, A/4282, D/8, F/3-50.
- [53]ATASE, A/4282, D/8, F/3-51.
- [54]ATASE, A/4282, D/8, F/3-52.
- [55]ATASE, A/4282, D/8, F/3-53.
- [56]ATASE, A/4282, D/8, F/3-54.
- [57]ATASE, A/4282, D/8, F/3-55.
- [58]ATASE, A/4282, D/8, F/3-56.
- [59]ATASE, A/4282, D/8, F/3-57.

- [60]ATASE, A/4282, D/8, F/3-59.
- [61]ATASE, A/4282, D/8, F/3-6.
- [62]ATASE, A/4282, D/8, F/3-60.
- [63]ATASE, A/4282, D/8, F/3-61.
- [64]ATASE, A/4282, D/8, F/3-62.
- [65]ATASE, A/4282, D/8, F/3-63.
- [66]ATASE, A/4282, D/8, F/3-64.
- [67]ATASE, A/4282, D/8, F/3-7.
- [68]ATASE, A/4282, D/8, F/3-8.
- [69]ATASE, A/4282, D/8, F/3-9.
- [70]Atatürk, Mustafa Kemal (2013), Nutuk, Haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- [71]Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III (1989), C. I, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- [72]Bayur, Hikmet (1990), Atatürk Hayatı ve Eseri Doğumundan Samsun'a Çıkışına Kadar, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- [73]Belen, Fahri (1973), 20nci Yüzyılda Osmanlı Devleti, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- [74]Cumhuriyet Gazetesi, 1 Nisan 1937.
- [75]Dokuyan, Sabit (2021), "Tekkelerin Kapatılması ve Tasfiye Süreci (1925-1938)", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, S. 98, Yaz 2021. (217-244).
- [76]Gültekin, Aysun (2009), Milli Mücadele Döneminde Hindistan Müslümanları ile Ankara Hükümetleri Arasındaki Münasebetler (1918-1924), Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- [77] Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 9 Nisan 1926.
- [78]Hussain, Fida (2012), Hindistan Matbu'atında Türk Kurtuluş Savaşı Ve İnkılâbı, Ankara Üniversitesi, Ankara, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- [79]Kansu, Mazhar Müfit (2019), Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, C. 2, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- [80]Keskin, Mustafa (1991), Hindistan Müslümanları'nın Milli Mücadele'de Türkiye'ye Yardımları (1919-1923), Erciyes Üniversitesi Yayınları No: 21, Kayseri.
- [81]Kınross, Lord (2013), Atatürk Bir Milletın Yeniden Doğuşu, Çev. Necdet Sander, Altın Kitaplar, İstanbul.
- [82]Kişi, Şule Sevinç (2020), "Hint Müslümanlarının Osmanlı Devleti ve Türkiye'ye Yardımları (1911-1923)", Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, Yıl 16, S. 32, Güz 2020. (747-777).
- [83]Kocatürk, Utkan (2017), Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

- [84]Lewis, Bernard (1988), *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çev. Metin Kıratlı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- [85]Mango, Andrew (2012), *Atatürk Modern Türkiye'nin Kurucusu*, Çev. Füsun Doruker, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- [86]Müderrişoğlu, Alptekin(2013), *Kurtuluş Savaşı'nın Mali Kaynakları*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- [87]Sarhan, Zeki(1993), *Kurtuluş Savaşı Günlüğü I*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- [88]Selek, Sabahattin (2010), *Anadolu İhtilali*, C. 1, Kastaş Yayınevi, İstanbul.
- [89]Soyak, Hasan Rıza (2019), *Atatürk'ten Hatıralar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [90]Sürmeneli, Serpil (1998), *Milli Mücadele'de Tekâlif-i Milliye Emirleri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- [91]Şahin, H. Hilal (2019), "Osmanlı Devleti ile Hindistan Müslümanlarının Tarihi Bağı ve "Hindistan Hilafet Harekâtı"", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sonbahar 2019, sayı 24. (731-754).
- [92]Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), BOA, DH. İ. UM, 19-6/ 1-70/ 1.
- [93]Yaylagül, Gamze (2020), *Atatürk Döneminde Türkiye İle Hint Müslümanları Arasındaki İlişkilerin Türk Basımına Yansımaları*, Gazi Üniversitesi, Ankara, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- [94]Zürcher, Erik Jan (2018), *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner, İletişim Yayınları, İstanbul.

EKLER

Ek 1: Tevfik Ubud Efendi'nin Mustafa Kemal Paşa'ya verilme üzere Hint İslam Cemiyeti reisi ve üyeleri tarafından imzalanmış vesika ve Zağlul Paşa tarafından yazılmış mektup getirdiğine dair beyanatını gösterir belge.

Kaynak: ATASE, A/4282, D/8, F/3.

